

11. február 2008

Vplyv predzásobenia u spotrebnej dane z tabakových výrobkov na výnos dane v roku 2007

Prípravil: Viktor Novysedlák, Borislav Savov

V súlade s harmonogramom postupného zvyšovania daňového zaťaženia cigariet sa od 1. januára 2008 zvýšili sadzby spotrebnej dane z tabakových výrobkov. Na základe skúseností zo zvyšovania sadzieb spotrebnej dane k 1.1.2006 bolo možné očakávať, že aj toto zvýšenie sadzieb povedie k efektu predzásobenia. Znamená to, že v posledných mesiacoch pred účinnosťou nových sadzieb sa do daňového obehu uvoľní veľké množstvo tabakových výrobkov (predovšetkým cigariet) zdanených ešte pôvodnými sadzbami, ktoré sa budú postupne predávať aj v období, kedy sú účinné už nové sadzby dane. Rozsah predzásobenia je však veľmi problematické odhadnúť. Na konci roka 2005 dosiahlo predzásobenie úroveň približne 4,2 mld.Sk a v podobnej výške sa očakávalo aj na konci roka 2007. Dosiahnutá skutočnosť však prekonala všetky očakávania. Predzásobenie dosiahlo úroveň 9,5 mld.Sk, čo je raz toľko ako v ostatnom prípade a predstavuje to približne 8 mesačnú spotrebu cigariet. Znamená to, že cigarety s novými cenami sa na trhu pravdepodobne objavia až koncom leta 2008.

Zmeny v legislatíve

Slovensko sa v rámci prístupového procesu do Európskej únie zaviazalo plniť podmienky pre minimálne daňové zaťaženie cigariet. Slovensko, podobne ako väčšina nových členských krajín EÚ, požiadalo o prechodné obdobie na dosiahnutie minimálneho daňového zaťaženia. V rámci prístupových rokovaní bol dohodnutý harmonogram, počas ktorého sa výška daňového zaťaženia cigariet má postupne zvyšovať až na úroveň minimálnych požiadaviek EÚ.

V súlade s uvedeným harmonogramom dňa 1.1.2008 nadobudol účinnosť zákon 547/2007 Z.z., ktorý okrem iného mení a dopĺňa zákon 106/2004 Z.z. o spotrebnej dani z tabakových výrobkov. Najvýznamnejšou úpravou je zvýšenie daňových sadzieb. Prehľad ich zmien je uvedený v nasledujúcej tabuľke:

Zmena výšky daňových sadzieb pri spotr. dani z tabakových výrobkov od 1.1.2008

		1.1.2006	1.1.2008
Cigary, cigarky	Sk/ks	1,40	2,10
Tabak	Sk/kg	1 350	1 930
Cigarety			
špecifická časť	Sk/ks	1,10	1,41
percentuálna časť	z ceny spotr. bal.	23%	24%
minimálna sadzba	Sk/ks	1,70	2,10
Priemerná sadzba na cigarety	Sk/ks	1,82	2,29

*Zdroj: MF SR**Efekt predzásobenia v minulosti*

Od zavedenia spotrebnej dane z tabakových výrobkov v roku 1993 boli daňové sadzby na cigarety zvýšené už niekoľkokrát. Zvyšovanie sadzieb bolo sprevádzané efektom predzásobenia, ktorý sa prejavoval zvýšenými výnosmi dane v posledných mesiacoch pred zvýšením sadzieb a ich následným výpadkom počas prvých mesiacov účinnosti nových sadzieb. Pri bližšom pohľade na priebeh predzásobení v minulosti sú zrejme veľké rozdiely v celkovom objeme predzásobenia.

Ako zlom sa tu javí vstup SR do EÚ dňa 1.mája 2004 a s tým súvisiace prijatie nového zákona 106/2004 o spotrebnej dani z tabakových výrobkov. Tento zákon prebral potrebné smernice a upravoval množstvo technických paragrafov. Okrem toho tento zákon zaviedol kombinovanú sadzbu dane na cigarety (špecifickú a percentuálnu časť) a povinnosť výrobcu uvádzať na kontrolnej známke cenu za spotrebiteľské balenie. Pred prijatím tohto zákona nebola konečná cena pre spotrebiteľa rovnaká

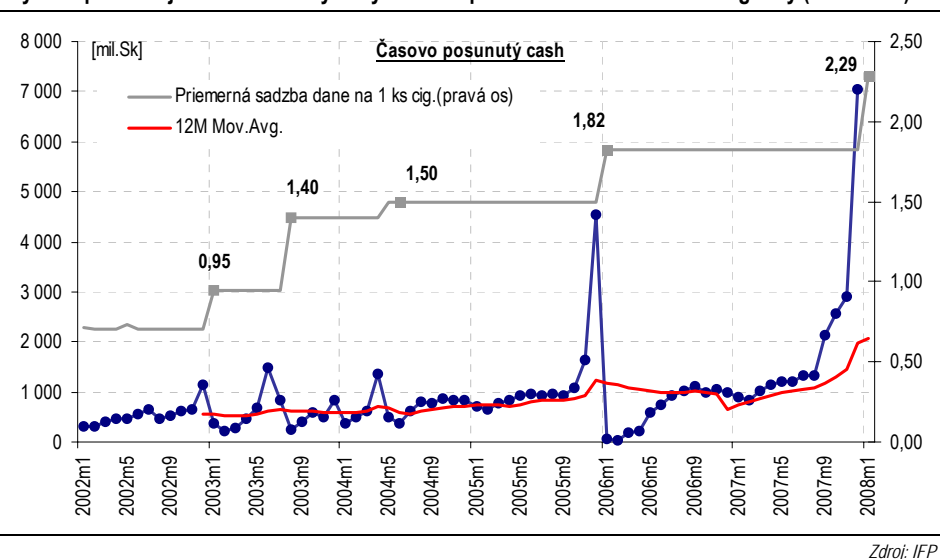
.... pred vstupom do EÚ

u každého predajcu, ale tí si mohli stanoviť svoju vlastnú cenu s vlastnou maržou. Z uvedeného je možné odvodiť tieto závery:

- V období pred vstupom SR do EÚ konečnú cenu tabakových výrobkov kontroloval maloobchod, teda samotní predajcovia. Pri zvýšení sadziieb daní mali preto veľkú motiváciu predzásobiť sa, aby mohli od prvého dňa účinnosti nových sadziieb predávať tieto tabakové výrobky už s novými cenami, a to aj napriek tomu, že boli zdanené pôvodným sadzbami dane. Ich cieľom bolo teda zvýšiť svoju ziskovú maržu s odvolaním sa na rast sadziieb spotrebných daní.
- Aj keď ich motivácia bola veľká, veľkosť predzásobenia bola limitovaná viacerými faktormi. Medzi ne môžeme zaradiť najmä schopnosť investovať do relatívne drahých zásob väčší objem prostriedkov, skladové kapacity a možno aj nedostatok tovaru vo veľkoobchode z dôvodu previsu dopytu nad ponukou. V tejto situácii výrobcovia, resp. distribútori tabakových výrobkov ťahali za kratší koniec. Mali síce kontrolu nad výrobou a distribúciou, ale žiadnu kontrolu nad konečnou cenou pre spotrebiteľa.
- Úpravou zákona od 1. mája 2004, ktorá stanovila povinnosť uvádzať konečnú cenu pre spotrebiteľa na spotrebiteľskom balení došlo k zásadnej zmene. Maloobchodní predajcovia už nemajú tak veľkú motiváciu predzásobiť sa, keďže nevyplýva z toho žiadny dodatočný zisk. Samozrejme ak nerátame, že pri predzásobení by mohli predávať dlhšiu dobu lacnejšie cigarety z dôvodu udržania si cenovej výhodnosti oproti konkurencii. Tento efekt je však zrejme malý a do úvahy pripadá najmä pri veľkých obchodných reťazcoch, kde je tá motivácia pravdepodobne najvyššia.
- Výrazna zmena sa však udiala z pohľadu distribútorov cigariet. Po zavedení fixných cien pre spotrebiteľa majú totiž kontrolu nielen nad výrobou a distribúciou, ale aj nad konečnou cenou. A keďže primárnym záujmom týchto spoločností je predáť viac vlastných výrobkov v porovnaní s konkurenciou, resp. udržať svoje trhové pozície, ich motivácia udržať maloobchodné ceny na pôvodnej úrovni je očividná. Predzásobenie po vstupe do EÚ je teda dôsledkom premyslenej obchodnej stratégie veľkých distribučných spoločností, ktoré majú navyše aj dostatočný kapitál na tak rozsiahle operácie.
- Vyššie uvedené konštatácie podporuje aj skutočnosť, že veľkosť predzásobenia nemá priamo súvislosť s veľkosťou zvýšenia daňového zaťaženia. Napríklad v roku 2003 sa zvýšilo daňové zaťaženie až o 34%, pričom predzásobenie bolo na úrovni roka 2004, kedy sa sadzby dane zvyšovali minimálne. Pre porovnanie v roku 2005 sa priemerné daňové zaťaženie zvýšilo o 25%, čo je menej ako v roku 2003, ale predzásobenie bolo štvornásobne väčšie.

... po vstupe do EÚ

Výnos spotrebnej dane z tabakových výrobkov a priemerná sadzba dane na cigarety (2002-2007)

Zdroj: IFP

Prehľad predzásobenia tabakovými výrobkami v období 2002-2006

Dátum zvýšenia sadziieb:	01.01.2003	01.08.2003	01.05.2004	01.01.2006	01.01.2008
Predzásobenie vyjadrené v:					
mil. Sk	743	1 200	475	4 200	9 470
mesiacoch spotreby	1,5	2,0	0,8	4,5	8,0
Perc. zmena priemernej sadzby na cigarety	34%	47%	7%	25%	26%
Priemerná zmena ceny krabičky cigariet (20 ks)	6,0 Sk	10,7 Sk	2,4 Sk	7,6 Sk	11,2 Sk

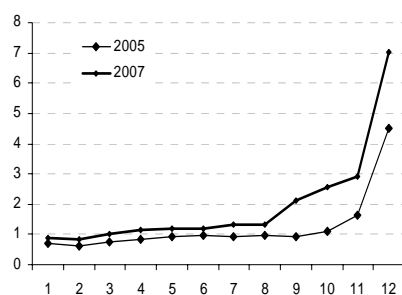
Predzásobenie 2007

Keďže zvýšenie sadziieb daní od 1.1.2006 viedlo k mohutnému efektu predzásobenia sa tabakovými výrobkami, rovnaký efekt sa dal očakávať aj pri úprave sadziieb daní od 1.1.2008. Veľkosť zvýšenia daňového zaťaženia bolo približne na úrovni ostatného zvýšenia sadziieb k 1.1.2006, kedy sa však dvíhali sadzby dane len na cigarety a daňové zaťaženie ostatných výrobkov ostalo zachované. Rozpočet verejnej správy na rok 2007 predpokladal celkový výnos spotrebnej dane z tabakových výrobkov v metodike ESA95 na úrovni 15,6 mld. Sk, z toho približne 2,1 mld. Sk bol predpoklad predzásobenia. Odhad predzásobenia v rozpočte vychádzal z dvoch základných predpokladov. Prvým bol volatílny priebeh predzásobenia v minulosti, keď jediné výrazné predzásobenie sa uskutočnilo na konci roka 2005. Vzhľadom na celkovú neistotu sa pristúpilo ku konzervatívnejmu odhadu. Druhým dôvodom bola snaha splniť maastrichtské kritérium deficitu verejnej správy v roku 2007, preto bolo nutné pristupovať k takýmto nepredvídateľným jednorazovým efektom veľmi konzervatívne.

Predbežná skutočnosť výnosu spotrebnej dane z tabakových výrobkov dosahuje úroveň až 23,6 mld. Sk, pričom predzásobenie sa na tomto výnose podieľalo sumou okolo 9,5 mld. Sk. V porovnaní s predpokladmi rozpočtu, ale aj skúsenosťami z predchádzajúceho predzásobenia, ide o najväčšie predzásobenie v histórii a skutočnosť výrazne prevýšila očakávania.

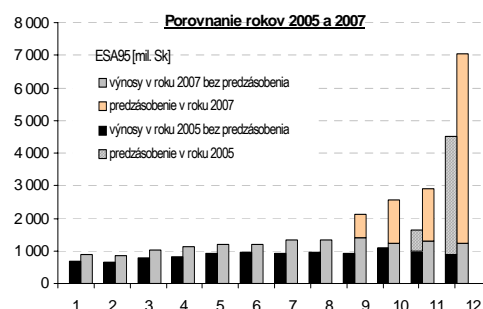
V roku 2007 sa efekt predzásobenia objavil oproti očakávaniam skôr. Už v septembri (hotovostne v októbri) bol dosiahnutý výnos 2 122 mil. Sk, v ktorom bolo započítané aj predzásobenie vo výške približne 0,7 mld. Sk. V nasledujúcich mesiacoch predzásobenie pokračovalo rastúcim tempom a v decembri dosiahlo hodnotu až 5,8 mld. Sk. Celkový efekt za posledné 4 mesiace tak dosiahol úroveň 9,5 mld. Sk. Po pretransformovaní na objem cigariet by to znamenalo predzásobenie na obdobie minimálne 8 mesiacov. Znamená to, že krabičky s cigarietami s pôvodnými cenami budú na trhu bez problémov približne 8 mesiacov a až potom sa vo väčšej miere začnú objavovať krabičky s novými cenami.

Výnos spotrebnej dane z tabakových výrobkov v roku 2005 a 2007 (mil. Sk, ESA95)

Zdroj: IFP

Štruktúra výnosu spotrebnej dane z tab. výrobkov (mil. Sk, ESA95)

Zdroj: IFP

Priebeh výnosov a predzásobenia v roky 2007 (mil. Sk, ESA 95)

mil. Sk (ESA 95)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Spolu
Skutočný výnos	886	843	1 024	1 138	1 202	1 192	1 316	1 342	2 122	2 565	2 912	7 040	23 581
Výnos bez predzásobenia	886	843	1 024	1 138	1 202	1 192	1 316	1 342	1 400	1 219	1 311	1 239	14 111
Predzásobenie	0	0	0	0	0	0	0	0	722	1 346	1 600	5 801	9 470

Je zrejme, že predzásobenie na konci roka 2007 podstatne prekonalo svojou výškou predzásobenie na konci roka 2005. Možným vysvetlením je lepšia pripravenosť výrobcov na zvyšovanie sadziieb po skúsenostiach z roku 2005. Zrejme už mali skúsenosti ako zabezpečiť logisticky dostatok tovaru na Slovensku a rovnako kalkulovali aj s tým, že konkurencia sa bude chovať minimálne tak ako v roku 2005. Znamená to, že distribútori chceli dosiahnuť predzásobenie svojich produktov tak, aby držali krok s konkurenciou a pridať k tomu ešte niečo navyše. Výsledkom bola súťaž, komu sa podarí dostať na trh čo najviac tovaru.